

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD), küresel ticarete ilişkin politika beklentilerini yeniledi:

KÜRESEL TİCARETİ 2026'DA YENİDEN ŞEKİLLENDİRECEK 10 TEMEL EĞİLİM

Küresel ticaret, 2026 yılında kritik bir dönemeçte bulunuyor. Jeopolitik dinamikler, ekonomik zorluklar, değişen tedarik zincirleri, dijital atılımlar ve sürdürülebilirlik yükümlülükleri; ülkelerin ticari etkileşim biçimlerini yeniden tanımlıyor. Bu dönüşüm, özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından son derece derin etkiler yaratıyor.

Politika yapıcılar, ticaretin kapsayıcı ve sürdürülebilir büyümeyi desteklemeye devam etmesini sağlarken, bu karmaşık ortamda kerteriz alma konusunda acil bir sınamayla karşı karşıya. Bu rapor, 2026 yılında yakından izlenmesi gereken on temel eğilimi ele alıyor:

1. Küresel ekonomik ve ticari büyüme yavaşlıyor – gelişmekte olan ülkelerin olumsuzluklarla karşı karşıya kalması bekleniyor.
2. Kuralların güncellenmesi – DTÖ (WTO) reformunun 2026 yılında küresel ticaret açısından kritik bir yol ayrımında olacağı öngörülüyor.
3. Gümrük tarifeleri yükselişte – artan korumacılık, politika belirsizliğini artırabilir.
4. Değer zincirleri yeniden yapılandırılmaya devam ediyor – jeopolitik gelişmeler, ticaret ve yatırım haritalarını yeniden çiziyor.
5. Ticaretin hizmetleşmesi – hizmet ihracatı, mal ihracatına kıyasla daha hızlı büyümeye devam ediyor.
6. Güney–Güney ticaretinde artış – gelişmekte olan ülkeler küresel ihracat artışına yön veriyor.
7. Sürdürülebilir ticaret – çevre konusu, küresel ticaret girişimlerinin ayrılmaz bir parçası olmaya devam edecek.
8. Kritik mineraller – arz fazlası ve jeopolitik gelişmeler, ticareti ve küresel değer zincirlerini istikrarsızlaştırabilir.
9. Geleceği beslemek – tarımsal ticaret, gıda güvenliğinin sağlanmasında temel rolünü koruyacak.
10. Ticaret düzenlemeleri sıklaşıyor – ulusal politikalar küresel ticareti yeniden şekillendiriyor.

TREND 1: Küresel ekonomik ve ticari büyüme yavaşlıyor – gelişmekte olan ülkeler olumsuz rüzgarlarla karşılaşacak

Küresel büyüme hâlâ yavaş seyrediyor. 2026 yılında küresel ekonomik büyüme, ticaret beklentilerini, yatırım akışlarını ve politika tercihlerini sınırlayacak şekilde ılımlı bir seyir izleyecek. UNCTAD'ın (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı) tahminlerine göre; küresel büyüme, 2025 ve 2026 yıllarında yapay zeka gibi teknolojilerden kaynaklanabilecek potansiyel kazanımlara rağmen yüzde 2,6 düzeyinde sınırlı kalacak. Çin hariç gelişmekte olan ekonomilerde büyümenin 2026'da yüzde 4,2 seviyesine gerilemesi bekleniyor (bu oran 2025'te yüzde 4,3 idi).

Büyük ekonomiler de ivme kaybedecek. ABD'nin büyüme projeksiyonu 2026'da yüzde 1,5 olarak öngörülürken (2025'teki yüzde 1,8 seviyesinden aşağı yönlü bir seyrde) birçok gelişmekte olan ülke için kritik bir ticaret ve yatırım ortağı olan Çin'in büyümesinin ise 2026'da yüzde 4,6 düzeyinde gerçekleşmesi bekleniyor (2025'te yüzde 5 idi). Avrupa'da ise Almanya gibi ülkelerdeki mali teşviklerin sınırlı destek sağlayabileceği öngörülmeyle birlikte genel talep düzeyinin ortalamada kalmaya devam etmesi bekleniyor.

Büyümenin yavaşlaması, zayıflayan ihracat talebi, sıkılaştan finansal koşullar ve şoklara karşı artan kırılganlık yoluyla ticareti etkiliyor. Emtia bağımlısı ekonomiler daha yüksek fiyat oynaklığıyla karşı karşıya kalabilirken, dış finansmana erişim daha da kısıtlı hale gelebilir. Küresel ölçekte politika belirsizliği, uzun vadeli yatırımları daha da azaltarak gelişmekte olan ülkelerin altyapı ve sanayi finansmanını daha da zorlaştırabilir.

Gelişmekte olan ülkeler üzerindeki etki önemli olacak. Düşük seyreden küresel büyüme, altyapı ile sanayileşme finansmanına erişim ve yatırımı sınırlayarak gelişmekte olan ülkelerin risklerini artırıyor (Şekil 1). Politika yapıcılar, küresel olumsuz koşullara karşı koymak ve 2026'ya doğru daha dayanıklı kalkınma planları inşa etmek için *bölgesel entegrasyonun güçlendirilmesi* veya *dijital ticaretin geliştirilmesi* gibi stratejileri uyarlamak zorunda kalacak.

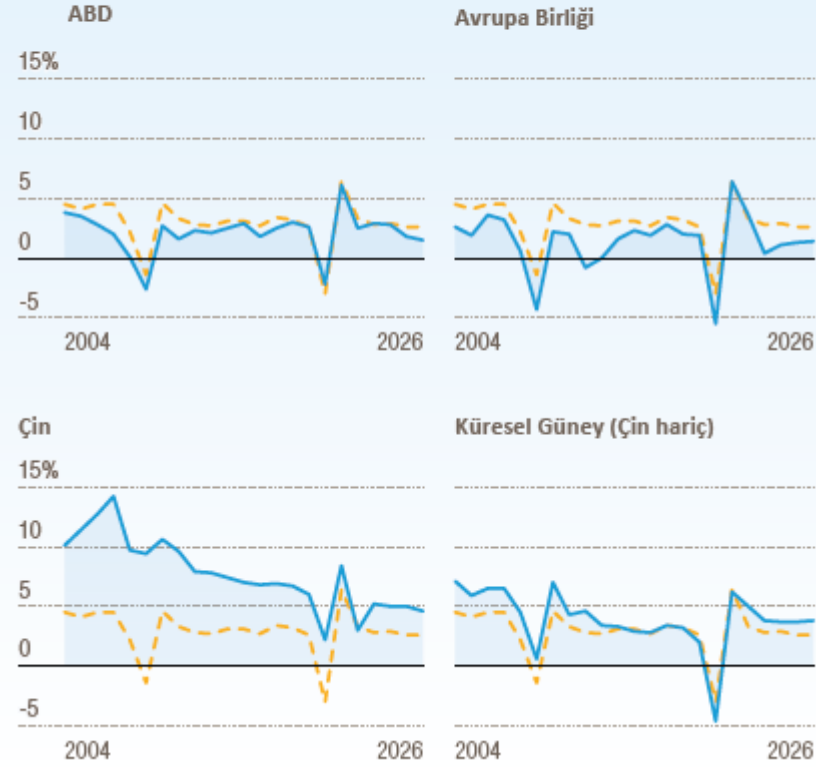

Şekil 1

Kötüleşen bir politika ortamı, dünya genelinde büyümeyi engelliyor.

Reel gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH) büyümesi, dünya ve seçilmiş ekonomiler, yüzde, 2004–2026

— Dünya

Kaynak: UNCTAD. TDR 2025. P. 5.

TREND 2: Kuralların güncellenmesi – DTÖ reformu 2026 yılında küresel ticaret açısından kritik bir yol ayrımında

14. DTÖ Bakanlar Konferansı (MC14), jeopolitik gerilimler ve tek taraflı tarifeler, ikili anlaşmalar ve ekonomik güvenlik endişelerinin tetiklediği ticari belirsizlikler ortamında Kamerun'un Yaoundé kentinde gerçekleştirilecek.

Gelişmekte olan ülkeler için sistemik zorlukların ele alınması öncelik olmaya devam ediyor; özellikle uyuşmazlık çözüm mekanizmasının reforme edilmesi ve tam işleyen bir Temyiz Organı'nın yeniden tesis edilmesi büyük önem taşıyor. Bu reformlar, pazar erişiminin korunması ve gelişmekte olan üyelerin çok taraflı ticaret sistemi içinde haklarını etkin şekilde savunabilmesini sağlamak için hayati nitelikte.

Politika alanının korunması ve Özel ve Ayrıcalıklı Muamele (SDT) hükümlerinin güçlendirilmesi de temel gündem maddeleri arasında olacak. SDT düzenlemeleri; sanayileşme, katma değer

yaratma ve yapısal dönüşüm için kritik önemde olup, gelişmekte olan ülkelerin küresel ticaretten elde edecekleri faydaları maksimize etmelerine imkan sağlıyor.

Gelişmekte olan ülkelerin çıkarları birkaç alana yayılıyor. Bu alanlar arasında, özellikle gıda güvenliği ve kırsal geçim kaynaklarının korunması vurgusuyla tarım ve balıkçılık; dijital kalkınma stratejilerini destekleyen düzenleyici yaklaşımlar, sınır ötesi veri akışları, yeni yeni ortaya çıkan hizmet ticareti modelleri ve e-ticaret moratoryumunun geleceği gibi konuları kapsayan elektronik ticaret; doğrudan yabancı yatırımı teşvik etmeyi ve küresel değer zincirlerine entegrasyonu kolaylaştırmayı amaçlayan çok taraflı Yatırım Kolaylaştırma Anlaşması'nın (IFDA) DTÖ hukuki çerçevesine olası entegrasyonu yer almaktadır.

MC14'teki sonuçlar, DTÖ reformunun ve küresel ticaret yönetişiminin seyrini belirleyecek. Gelişmekte olan ülkeler için bu, güncel ekonomik zorluklara ve fırsatlara çözüm üretecek; aynı zamanda kapsayıcı büyümeyi teşvik edecek reformları etkilemek için çok önemli bir an.

TREND 3: Gümrük tarifeleri yükselişte – artan korumacılık, politika belirsizliğini tetikleyebilir

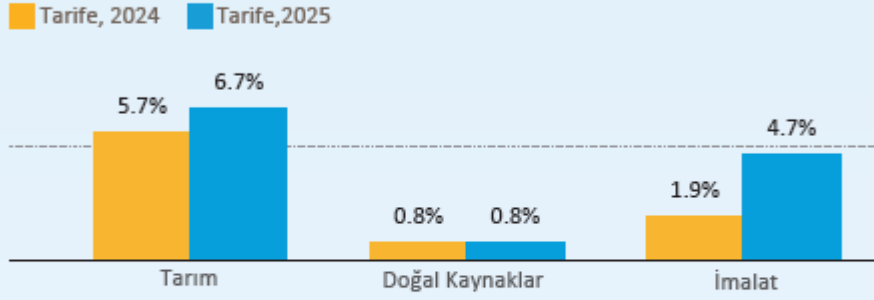
Tarifelerin yaygınlaşması belirsizlik yaratıyor. 2026 yılında hükümetlerin, tarifeleri korumacı ve stratejik araçlar olarak kullanmaya devam etmesi bekleniyor. 2025'te pazar erişimini düzenlemedeki rolleri belirgin şekilde genişledi; bu eğilimin öncülüğünü ise sanayi, jeoekonomi ve jeopolitik hedeflere bağlı olarak tarifeleri artıran ABD yaptı. Sonuç olarak, küresel ortalama tarifeler yükseldi ve bu durum sektörler ile ticaret ortakları arasında dengesiz etkiler yarattı.

2026 yılında ise hükümetler; ülke sanayiinin desteklenmesi, ticari dengesizliklerin giderilmesi tedarik zincirinin yeniden yapılandırması ve teknolojik değişime uyum gibi saiklerle mevcut ya da yeni ticari anlaşmalar yoluyla tarifeler ya da tarife dışı diğer ticaret politikası araçlarıyla iç politika hedeflerini takip etme eğiliminde olduğundan belirsizlik de devam etme eğiliminde olacak.

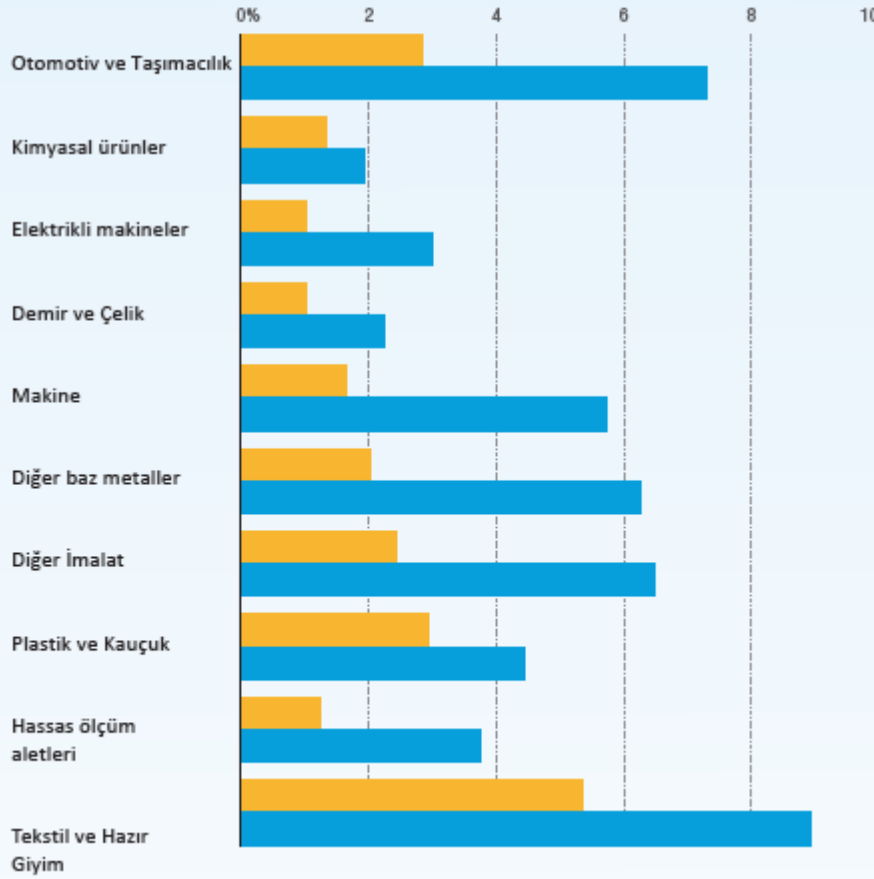
Tarifeler, ithalat maliyetlerini artırarak ticaret akışlarını şekillendirir; küçük artışlar bile talebi zayıflatarak, tedarik kaynaklarını değiştirerek ve ticareti yeniden yönlendirerek piyasalarda yayılma etkisi yaratabilir. Sık sık değişen politika uygulamaları belirsizliği artıracağından yatırımlar için caydırıcı bir ortam oluşur ve planlama zorlaşır. Ticaret hacimleri yalnızca tarifeler yükseldikten sonra değil, firmalar beklenen politika değişikliklerine karşı önceden uyum sağlayarak hareket ettiklerinde de düşebilir. Bu nedenle, dalgalı bir tarife ortamı küresel ticaret büyümesini ve verimliliği zayıflatma riski taşır.

Daha küçük ve daha az çeşitlendirilmiş ekonomiler, artan tarifeler ve politika dalgalanmalarına karşı özellikle savunmasızdır. İhracatı yönlendirme veya artan maliyetleri absorbe etme kapasitesinin sınırlı olması, gelir kayıplarına, mali baskıya ve daha yavaş kalkınmaya yol açabilir. Emtia ürünlerine uygulanan tarife artışları ayrıca geçim kaynaklarını ve gıda güvenliğini tehdit edebilir.

Şekil 2
a. 2025 yılında küresel ticarete gümrük tarifelerindeki artış önemli bir husustu; özellikle imalat sanayiinde
Küresel ticarete uygulanan gümrük tarifelerinin ağırlıklı ortalaması

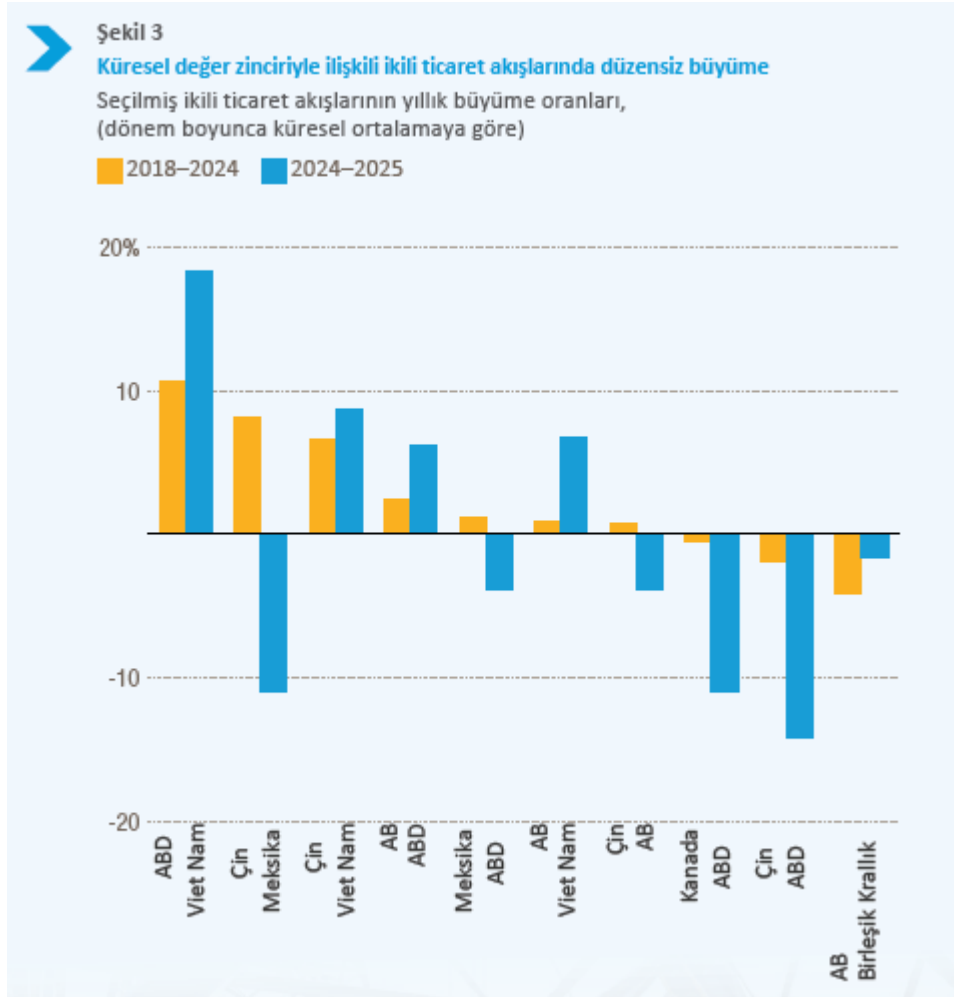
b. Seçilmiş imalat alt sektörlerinde küresel ticarete gümrük tarifesi artışları

Kaynak: UN Trade and Development (UNCTAD.)

TREND 4: Değer zincirleri yeniden yapılanmaya devam ediyor – jeopolitik gelişmeler ticaret ve yatırım haritalarını yeniden çiziyor – artan korumacılık, politika belirsizliğini tetikleyebilir

Küresel değer zincirleri yeniden şekilleniyor. Ticaret gerilimleri ve pandemi gibi son şoklar, firmaları maliyet odaklı dış kaynak kullanımının ötesine geçirecek risk odaklı stratejilere yöneltti ve üretim ağlarını yeniden yapılandırdı. Jeopolitik gerilimler, yeni sanayi ve iklim politikaları, teknolojik değişimler gibi itici güçlerle yeniden yapılanma sürecinin 2026'da da devam etmesi bekleniyor. **Firmalar tedarikçilerini çeşitlendiriyor, üretimi tüketicilere daha yakın konumlara "near-shoring" ile taşıyor ve kilit girdileri güvence altına almak için dikey entegrasyonu artırıyor.** Otomasyon ve yapay zekâdaki ilerlemeler de işgücü maliyeti avantajlarını azaltarak üretimin yeniden konumlandırılmasını teşvik ediyor.

Kaynak: UNCTADSTAT ve ulusal istatistikleri temel alan UNCTAD hesaplamaları

Yapısal değişimler mevcut ticaret örüntülerini dönüştürüyor. Küresel ticaretin neredeyse üçte ikisi küresel değer zincirleri içinde gerçekleşiyor ve bu zincirlerin yeniden yapılandırılması yeni merkezler ve rotalar ortaya çıkarıyor. Bazı merkez ülkeler (değer zinciri faaliyetlerinin

yoğunlaştığı kilit bölgeler) ve mal ile hizmetlerin hareket ettiği rotalar, ortalamaya göre daha hızlı büyürken, diğerleri geriliyor (Şekil 3). Her ne kadar tedarikçilerin çeşitlendirmesi, dayanıklılığı güçlendirerek ticareti istikrara kavuşturabilecekse de; bu durum aynı zamanda verimsizliklerin artmasına ve büyüme üzerinde baskı oluşturmaya zemin hazırlayabilir.

Gelişmekte olan ekonomiler hem fırsatlar hem de risklerle karşı karşıya. Güçlü altyapıya, nitelikli işgücüne ve istikrarlı uzun vadeli politikalara sahip ülkeler, firmaların yeni üretim ve tedarik lokasyonları arayışı içinde yatırım çekme açısından daha avantajlı konumda. Buna karşılık, özellikle düşük maliyetli işgücüne dayalı ihracata bağımlı çevre ekonomiler, üretim birkaç merkezde yoğunlaştığında "dışarda kalma" riskiyle karşılaşabilir. Küresel değer zincirlerine entegre kalabilmek için lojistik altyapısının iyileştirilmesi, işgücü niteliklerinin yükseltilmesi ve daha güçlü bir yatırım ortamının sağlanması gibi proaktif tedbirler hayati önem taşıyor.

TREND 5: Ticarete hizmetin öne çıkması – hizmet ihracatı, mal ihracatından daha hızlı büyümeye devam ediyor

Hizmetler, küresel ticaret büyümesini hızlandırıyor. Son on yılda dünya hizmet ihracatı, mal ticaretinin iki katından fazla bir hızda, yıllık yaklaşık %5,3 oranında genişledi ve hizmetlerin küresel ticaret içindeki payı şu anda %27 seviyesinde. 2025'te hizmet ihracatı büyümesinin %9 düzeyine ulaşması bekleniyor ve bu ivmenin 2026'da da sürmesi muhtemel. Bu durum, hizmet sektörünün giderek sektörler arası üretimin temelini oluşturduğunu yansıtıyor. 2022 itibarıyla hizmetler, küresel ara girdi kullanımının %71'ini oluşturuyordu; bu oran birincil sektörlerde (yaklaşık %18) ve imalat sektöründe (yaklaşık %31) kayda değer paylara sahip. Finans, lojistik ve bilgi teknolojisi gibi etkin hizmetlere erişim, genellikle ithalat yoluyla sağlansa da, rekabetçilik açısından artık vazgeçilmez bir unsur haline geldi.

Dijitalleşme, hizmet sektörünün yükselişini hızlandırıyor. Dijital teknolojideki ilerlemeler, birçok hizmetin büyük ölçekte ticarete konu olmasını mümkün kıldı. Dijital olarak sunulabilen hizmetler, küresel hizmet ihracatının artık %56'sını oluşturuyor ve son on yılda ortalama yıllık %7,1 oranında büyüdü. Ancak belirgin bir dijital uçurum devam ediyor: gelişmiş ekonomilerde hizmet ihracatının yaklaşık %61'i dijital olarak sunulurken, en az gelişmiş ülkelerde (LDC'ler) bu oran yalnızca %16 seviyesinde.

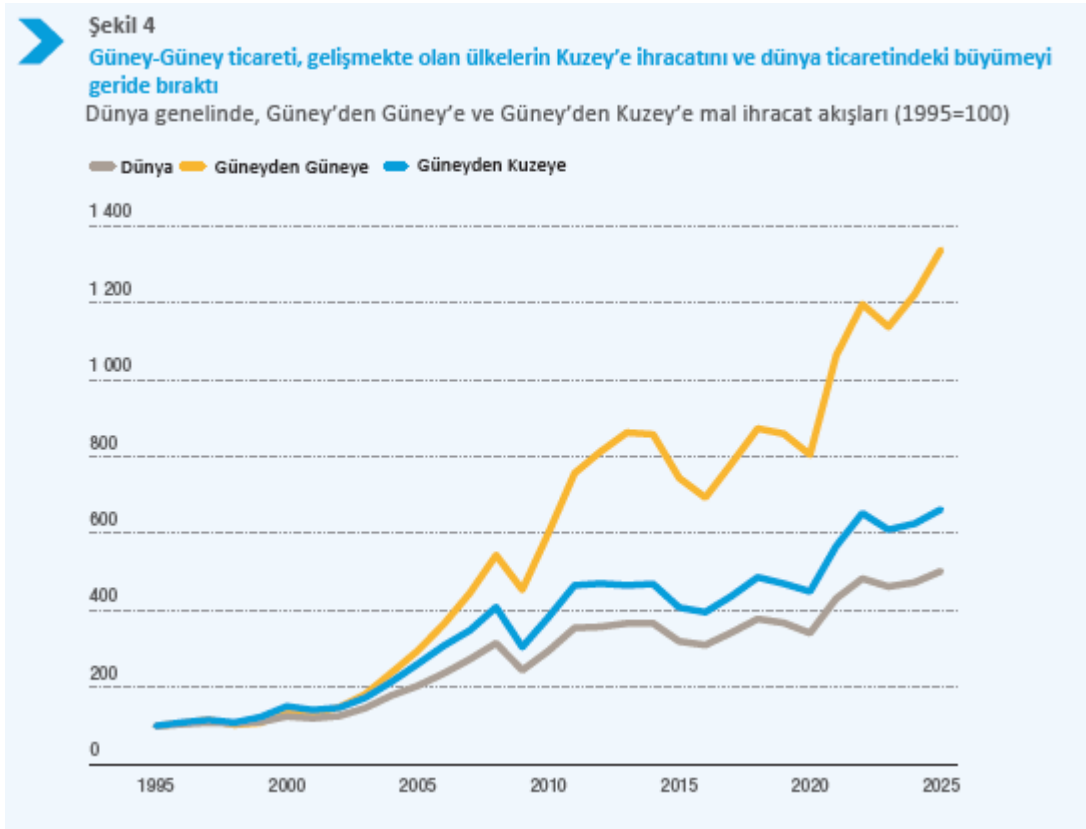
Dijital hizmetler, ikili ve bölgesel ticaret anlaşmalarında giderek daha fazla öne çıkıyor. Örneğin, AfCFTA Dijital Ticaret Protokolü (9 ek ile birlikte) 2025'te kabul edildi ve 2026'da Afrika ülkeleri tarafından onaylanmak üzere süreçte. Ayrıca ABD ile bazı Asya ülkeleri arasında yapılan son ikili anlaşmalar ve ASEAN Dijital Ekonomi Çerçeve Anlaşması (DEFA) yönündeki devam eden müzakereler de bu eğilimi yansıtıyor.

İleriye dönük olarak, DTÖ MC14'te elektronik ticaret ve dijital işlemler konusunda alınacak bakanlık kararları, hizmetleşmeyi ilerletmeyi ve değer zincirlerini entegre etmeyi hedefleyen küresel stratejiler açısından önemli sonuçlar doğurabilir. Bu kararlar aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerin bu faaliyetlere etkin şekilde katılma kapasitesini de etkileyecek.

TREND 6: Güney–Güney ticaretinde artış – gelişmekte olan ülkeler küresel ihracat büyümesine yön veriyor

Güney–Güney ticareti, küresel ticaretin önemli bir motoru olarak ortaya çıkıyor. 1995 ile 2025 yılları arasında Güney–Güney mal ihracatının, hem Güney–Kuzey ticareti hem de genel dünya ticareti büyümelerinin çok daha üzerinde bir artışla yaklaşık 0,5 trilyon dolardan 6,8 trilyon dolara yükseldiği tahmin ediliyor. Günümüzde gelişmekte olan ülkelerin ihracatının %57'si diğer gelişmekte olan pazarlara giderken, bu oran 1995'te %38 seviyesindeydi.

Bu yükseliş, büyük ölçüde Asya'nın bölgesel değer zincirleri tarafından destekleniyor; özellikle Doğu ve Güneydoğu Asya'da yüksek ve orta teknoloji imalat, Güney–Güney ticaretinin yaklaşık yarısını oluşturuyor.

Kaynak: UNCTADstat ve UNCTAD tahminlerini temel alan UNCTAD hesaplamaları.

TREND 7: Sürdürülebilir ticaret – çevre, küresel ticaret girişimlerinin bir parçası olmaya devam edecek

Çevresel gündemler uygulamaya geçiyor. 2026 yılında denizler, biyolojik çeşitlilik, balıkçılık sübvansiyonları ve su kaynaklarına ilişkin uluslararası anlaşmalar yürürlüğe giriyor; bu durum, çevresel yönetişimin ticaret ve ekonomik planlamaya entegrasyonu açısından önemli etkiler doğuracak. 9 Kasım 2025 itibarıyla 113 ülkenin güçlendirilmiş iklim taahhütleri, 2029

seviyeleriyle kıyaslandığında 2035'e kadar küresel emisyonları %12 azaltabilir; bu da düşük karbonlu büyümeye doğru belirleyici bir dönüşüme işaret ediyor.

2026 Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı (COP31), 9–20 Kasım tarihleri arasında Antalya, Türkiye'de düzenlenecek. Ticaretle ilgili tartışmaların, enerji dönüşümünü hızlandırmaya odaklanması bekleniyor; bu kapsamda yenilenebilir enerji finansmanı, ormansızlaşmanın durdurulması ve fosil yakıtlardan adil ve eşitlikçi bir geçişin sağlanması gibi konular gündeme gelecek. Karbonla ilişkili düzenlemeler ve sanayi politikaları pazar erişimini ve rekabet gücünü yeniden şekillendirirken, yeşil ekonomi temiz enerji teknolojileri, karbon fiyatlandırma mekanizmaları ve çevresel mal ve hizmetlere artan talep tarafından yönlendirilen ticaret akışlarını yeniden tanımlıyor.

Yeşil ekonomi ticareti yeniden şekillendiriyor. 2026'da Avrupa Birliği Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) tam olarak yürürlüğe girecek ve seçili ürünlerin ithalatında karbon fiyatı uygulanacak; ayrıca, 2028'den itibaren belirli çelik ve alüminyum yoğun yan ürünlerde de bu uygulama genişletilecek. Uygulanacak karbon fiyatlandırmasının pazar erişimini etkilemesi, ticaret ve yatırım akışlarını şekillendirmesi bekleniyor.

Karbona yönelik düzenlemeler ve sanayi politikaları ticareti yeniden yönlendiriyor. Temiz enerji teknolojileri pazarlarının 2030'a kadar yıllık 640 milyar ABD doları seviyesine ulaşabileceği öngörülüyor. Temiz enerji ve iklim uyum teknolojilerinin ticareti, 2030'a kadar çevresel ürünlerin büyümesini destekleyecek. Çevresel sürdürülebilirlik, rekabet gücünün giderek merkezinde yer alıyor; bu durum, yeşil teknolojilere ve finansmana kapsayıcı erişim, çevresel ürünler için engellerin azaltılması ve dayanıklı üretim kapasitesi inşa etmek için hedeflenmiş teknik yardım gerektiriyor.

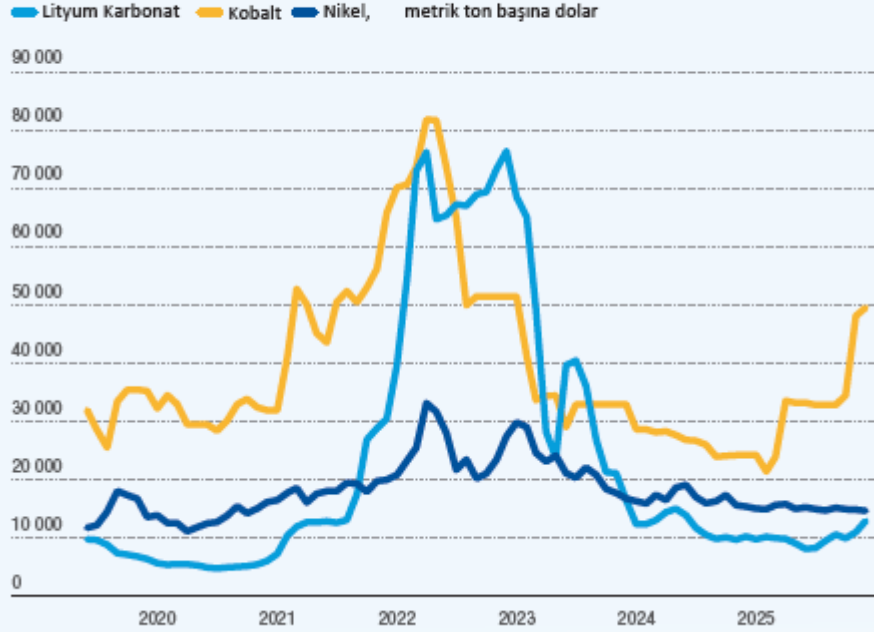
TREND 8: Kritik mineraller – Aşırı arz ve jeopolitik gelişmeler ticareti ve küresel değer zincirlerini istikrarsızlaştırabilir

Kritik mineral piyasaları, 2021–2022 zirvelerinden sonra keskin bir fiyat düzeltmesiyle 2026'ya giriyor. 2025 sonlarında, temiz enerji teknolojileri için kritik öneme sahip minerallerin fiyatları, belirgin kısa vadeli oynaklığa rağmen zirve seviyelerin %18–%39 altında seyrediyordu. Kobalt fiyatları 2025'te güçlü bir şekilde toparlansa da bu artış, esas olarak Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki geçici arz kesintileri ve ihracat kısıtlamaları ile düşük stoklar ve tedbir amaçlı yeniden stoklama süreçleri sonucunda desteklendi; ki bu durum, temel talepte kalıcı bir toparlanmadan ziyade geçici bir yükselişi yansıtır.

Genel olarak, 2022'den bu yana yaşanan fiyat düşüşü, hızlı arz genişlemesi, beklenenden daha yavaş seyreden batarya talebi ve mineral yoğunluğunu azaltan teknolojik değişimlerin bir sonucunu yansıtır. Bu eğilimlerin 2026'da da devam etmesi bekleniyor.

Düşen fiyatlar, elektrikli araçlar ve yenilenebilir enerji üreticileri için maliyet baskılarını hafifletmiş olsa da, 2026'da yeni madencilik projelerini caydırma riski de taşıyor. 2024'te yatırım harcamaları, 2023'teki %14 ve 2022'deki %30 artışın ardından sadece %5 oranında büyüdü. 2026'ya girilirken kritik minerallere yönelik yatırımın hâlâ sınırlı olduğunu da kaydedelim.

Şekil 5
Kritik mineral fiyatları, 2021'deki zirvelerinden düşüyor

Kaynak: Thomson Reuters ve World Bank verilerine dayanan UNCTAD verileri

10

Düşük fiyatlara rağmen arz riskleri devam ediyor. İhracat kontrolleri ve lisanslama rejimleri yoğunlaşıyor; buna örnek olarak Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Şubat 2025'te kobalt ihracat yasağı getirmesi (ardından ihracat kotaları uygulanması) ve Çin'in yedi ağır nadir toprak elementi ile yüksek performanslı kalıcı mıknatıslar üzerindeki kontrolü gösterilebilir. Bu tür önlemler, düşük fiyat ortamında bile arzı ani şekilde sıkıştırabilir. Kobalt örneği ayrıca, bazı kaynak zengini ülkelerin 2026'da piyasa koşullarını yönetmek amacıyla ihracat kısıtlamalarını giderek daha fazla kullanabileceğine işaret ediyor; ancak mali açıdan ve yatırım açısından doğacak ödümler nedeniyle bu uygulamanın seçici ve mineral bazında olması muhtemel. İthalata bağımlı ülkeler ise tedarik güvenliğini sağlamak için stoklama ve ikili anlaşmalar yoluyla upstream (ilk aşama) ve işleme kapasitesine erişimi güvence altına almaya çalışıyor; bu da 2026'da tedarik zinciri parçalanmasını artırarak verimliliği düşürebilir.

Kaynak güvenliği, hükümetlerin kritik mineral tedarik zincirlerini korumak için müdahale ettiği stratejik bir ticaret konusu olmaya devam edecek. Fiyatlar düşse bile kritik mineral arzları üzerindeki rekabet yoğunlaşıyor ve 2026'da da sürmesi bekleniyor.

TREND 9: Geleceği beslemek – tarımsal ticaret, gıda güvenliği açısından temel önemini koruyacak

Tarımsal ticaret, gıda güvenliğinin temel dayanağı olmaya devam edecek. Gıda ve tarımsal ürünler, emtia ihracatlarının yaklaşık üçte birini oluşturuyor ve bu ürünlerin yaklaşık %87'si

gıda ürünlerinden oluşuyor. Birçok gelişmekte olan ülke temel ihtiyaçlarını karşılamak için gıda ithalatına bağımlı olduğundan, açık ve öngörülebilir ticaret hayati önem taşıyor. Aynı zamanda tarımsal ihracat, milyonlarca çiftçi ve kırsal çalışan için geçim kaynaklarını ve gelirleri destekliyor.

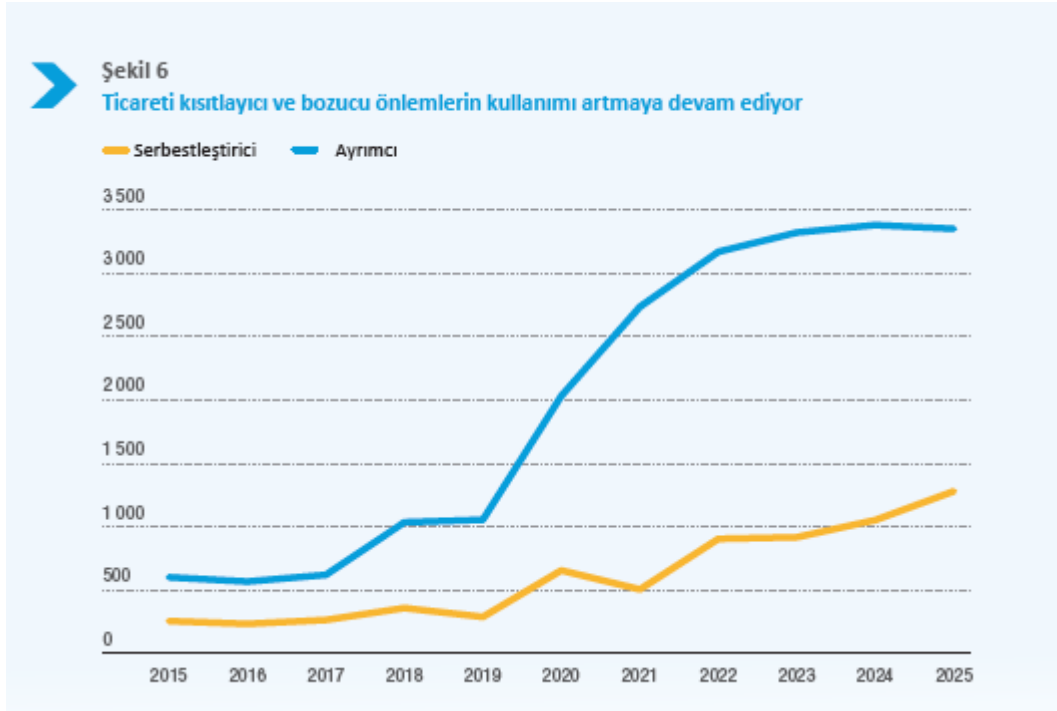
Tarımsal piyasalar şoklara karşı oldukça savunmasız kalmaya devam ediyor. Son yıllarda çatışmalar, ticaret kısıtlamaları ve aşırı hava olayları, gıda ve gübre arzlarını aksattı. Kuraklıklar, seller ve fırtınalar daha sık meydana geliyor; verimleri düşürerek yerel kıtlıklara yol açıyor. Bu tür şoklar, gıda fiyatlarının oynak kalmasına neden oluyor. Gübre piyasaları özellikle dalgalı seyretti; 2025'te azotlu ve fosfatlı gübre fiyatları hızla yükseldi ve yüksek seviyelerini korudu; bu da dünya genelindeki çiftçiler için üretim maliyetlerini artırdı. Gelişmekte olan ülkeler, birçok ülkenin fiyat artışlarını karşılayacak finansal ve politika tamponlarına sahip olmaması nedeniyle özellikle daha fazla risk altında.

Küresel gıda ticaretinin açık tutulması, savunmasız ekonomiler için bir can simidi niteliğinde. Yerel hasatlar yetersiz kaldığında, ithalat ciddi kıtlıkların önüne geçebilir. Aynı zamanda, aşırı ithalat bağımlılığını azaltmak için yerel tarımın güçlendirilmesi kritik önem taşıyor. Bunun için tohum, gübre ve tarım makineleri gibi girdi erişiminin iyileştirilmesi, kırsal altyapının geliştirilmesi, finansmana daha kolay erişim ve iklim dirençli tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması gerekiyor. Ancak birçok düşük gelirli ülke düşük tarımsal verimle karşı karşıya ve gıda ithalatına yüksek derecede bağımlı olmaya devam ediyor; bu da gıda güvenliğini artırmak için uluslararası desteğin gerekliliğini ortaya koyuyor.

TREND 10: Ticaret düzenlemeleri sıklaşıyor – ulusal politikalar küresel ticareti yeniden şekillendiriyor

Ticaret yapma biçimlerini bozucu önlemler artıyor. Hükümetler; güvenlik, sanayi, halk sağlığı ve çevre gibi alanlarda iç politika hedeflerini gerçekleştirmek için ticaret araçlarını giderek daha fazla kullanıyor. 2020'den bu yana dünya genelinde yaklaşık 18.000 yeni ayrımcı ticaret önlemi kaydedildi, bu da keskin bir korumacı dönüşü işaret ediyor. Günümüzde teknik düzenlemeler ve sağlık/gıda standartları, dünya ticaretinin yaklaşık üçte ikisini etkiliyor ve bu düzenlemeler 2,6 trilyon ABD doları değerinde ticareti kapsıyor. Büyük güçler ayrıca kendi standartlarını yurtdışında da yaygınlaştırıyor; bu durum, daha küçük ülkeleri taraf seçmeye zorlayan rakip düzenleyici blokların oluşmasına yol açabilir. Buna ek olarak ticaret politikaları; karbon vergileri, ormansızlaşma ya da çalışma koşullarıyla ilişkili ithalat engelleri gibi iklim ve sosyal hedefler için de kullanılmaya başlandı. Bu girişimler önemli hedefleri ele alsa da, ihracatçılar için yeni uyum yükleri getiriyor.

2026'da tarife dışı önlemlerin (NTM'ler) kullanımı; çevresel, sosyal ve güvenlik öncelikleri ile birlikte devam eden korumacı baskılar nedeniyle genişleyecek. Bu önlemler küresel ticareti etkilerken etkileri eşit dağılmayacak; daha küçük ihracatçılar ve düşük gelirli ekonomiler artan prosedür ve uyum maliyetleriyle karşılaşacak. Kapsayıcı bir uygulamanın sağlanması için daha esnek küresel kurallar ve hedefe yönelik teknik yardım hayati önem taşıyacak.

Kaynak: UNCTAD (Global Trade Alert'ten)

UNCTAD'ın "2026'da Küresel Ticareti Yeniden Tanımlayan Trendler" analizine [linkten ulaşabilirsiniz:](https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2025d11_en.pdf)

https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2025d11_en.pdf